

Sammanfattning¹

De förslag som finns med i denna redovisning uppskattas totalt kosta ungefär 27 miljarder kronor årligen under åren 2026–2030. Utöver detta finns kompletterande förslag för åren 2024 och 2025 som uppgår till ungefär tre miljarder kronor årligen. Tillsammans med de av riksdagen beslutade och i redovisningen den 10 maj 2022 föreslagna medel innebär det totala anslagsnivåer motsvarande ungefär 16 miljarder kronor för 2024 och 17 miljarder kronor 2025.

Personal- och investeringskostnaderna för beredskapsmyndigheterna enligt uppgifter i beredskapsförordningen samt för ett antal ytterligare berörda myndigheter uppskattas till 1,5 miljarder kronor årligen. Detta inkluderar inte förvaltningskostnaderna för MSB och Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF), eftersom dessa myndigheter i grunden har ett beredskapsuppdrag för hela sin verksamhet.

För kommunerna finns förslag som uppskattas till totalt 3,7 miljarder kronor årligen från 2026–2030, varav 1,3 miljarder kronor syftar till att finansiera kommunernas grundläggande uppgifter enligt i lagen (2006:544) *om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap* (LEH). Utöver det finns bland annat förslag om flera kommunala investeringsprogram, för bland annat kollektivtrafik, dricksvattenförsörjning, energiförsörjning samt räddningstjänst under höjd beredskap.

För regionerna finns förslag som uppskattas till totalt 6,6 miljarder kronor årligen från 2026–2030, varav 260 miljoner syftar till att finansiera regionernas grundläggande uppgifter enligt LEH. 5,8 miljarder kronor syftar till att säkerställa sjukvårdens försörjning samt sjukvårdens säkerhet i krig.

MSB bedömer att anslagen till det civila försvaret behöver ligga på en hög nivå under perioden 2026–2030 för att nödvändiga investeringar ska kunna göras och därmed att reell förmåga ska kunna byggas. MSB bedömer att kostnaderna för det civila försvaret på sikt bör kunna nedgå när arbetet mer inriktas på förvaltning och omsättning, men konstaterar att det i dagsläget inte går att säga när så kan ske. Detta kan beskrivas som en investeringspuckel, som behöver tas mot bakgrund av den upparbetade beredskapsskulden från de senaste tre decennierna.

¹ Detta PM innehåller ett utdrag från rapporten MSB (2022) *Civilt försvar mot 2030 – ett totalförsvar i balans*. MSB2095.

Det civila försvaret förutsätter robusta samhällsfunktioner

I redovisningen beskrivs hur det civila försvarets förmåga bygger på den grundläggande förmågan som finns i det fredstida samhället. Därför måste en högt prioriterad uppgift de kommande åren vara att göra nödvändiga investeringar och andra åtgärder för att säkerställa den grundläggande funktionaliteten i de viktigaste samhällsfunktionerna. I redovisningen föreslås vidare att kravet på myndigheter att beakta totalförsvarets krav i all sin verksamhet bör tydliggöras och beskriva hur förslagen i betänkandet påverkar totalförsvarets förmåga under höjd beredskap och krig. MSB bedömer att detta skulle bidra positivt till totalförsvarets fortsatta utveckling.

Vad avser kommuner och regioner konstateras att det förslag till ny lagstiftning för deras beredskapsutveckling, som finns i betänkandet *Struktur för ökad motståndskraft* (SOU 2021:65), skulle innebära skärpta krav även på kommuner och regioner. MSB anser det angeläget att den föreslagna lagstiftningen kan komma på plats. I redovisningen beskrivs även behovet av ett systematiserat arbete med att identifiera, kravställa och följa upp samhällsviktig verksamhet, även sådan som bedrivs av privata aktörer, vilket också vore positivt ur detta hänseende.

Nya områden och aktörer i beredskapsutvecklingen

Fler aktörer behöver involveras i beredskapsutvecklingen och arbetet bör breddas till områden som idag inte berörts i någon nämnvärd omfattning.

Integrering i Nato

Integrering i Nato kommer att innebära att strukturer och rutiner inom det civila försvaret behöver anpassas till nya krav och förutsättningar. MSB har påbörjat arbetet med att analysera konsekvenserna av ett medlemskap, men konstaterar att ett medlemskap kommer att ha en stor påverkan på huvuddelen av de förslag som förs fram i denna redovisning. Det civila försvarets planeringsprocesser, arbetet med säkerhetsskydd och arbetet med att utveckla förmågan till värdlandsstöd är några av de områden som kommer att beröras. Det är svårt att i dagsläget säga hur stora kostnaderna för denna anpassning kommer att bli, men det är sannolikt att det kommer att medföra ökade kostnader på sikt. För detaljer se avsnitt 3.5 *Arbete med integrering i Nato måste intensifieras*.

Företag behöver engageras ytterligare

En stor del av den samhällsviktiga verksamheten bedrivs idag av företag och andra privata aktörer. Även om dialogen mellan privata och offentliga aktörer har förbättrats under senare år behöver ytterligare steg tas för att involvera företagen i utvecklingen av civilt försvar, såväl avseende försörjningsberedskapen som upprätthållandet av samhällsviktig verksamhet. MSB föreslår i denna redovisning inte några medel för näringslivets deltagande i arbetet eller för ersättning av kostnader för beredskapsåtgärder, utan avvaktar detta till att utredning om nationell samordning av försörjningsberedskapen ska redovisas i maj 2023.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Postadress:
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

Statliga bolags ansvar vid höjd beredskap och krig bör ses över. I den översyn MSB föreslår bör förutsättningarna för statens möjlighet att särskilt reglera ansvar och uppgifter i lag eller annan författning belysas såväl som förutsättningarna att på annat sätt, genom ägardirektiv, bolagsordning etc. reglera ansvaret. Till detta kommer även att utreda och klargöra finansieringsprinciper för dessa uppgifter med beaktande av EU:s statstödsregelverk.

Beredskapsutvecklingen behöver omfatta fler

I redovisningen beskrivs ett antal områden, som på ett tydligare sätt än idag behöver omfattas av totalförvarsarbetet. Bland annat behöver kultursektorn ytterligare involveras i arbetet, såväl vad avser skydd av kulturarvet som för kulturens betydelse att skapa försvarsvilja och motståndskraft i samhället. Här föreslås bland annat att ett nationellt kulturskyddsråd inrättas med företrädare för Riksantikvarieämbetet, MSB, länsstyrelserna eller civilområdescheferna och ytterligare ett antal statliga museer, bibliotek, arkiv samt Svenska kyrkan. Vidare beskrivs kulturens betydelse för upprätthållande av försvarsvilja, där MSB beskrivs ha en särskild roll i att involvera kultursektorn i arbetet.

Planeringen av förskola och skolverksamhet under höjd beredskap och krig bör utvecklas ytterligare. I redovisningen beskrivs att befintligt regelverk bör ses över och utvecklas så att det även omfattar förskoleklassen samt att enskilda huvudmän får samma skyldigheter som kommunala huvudmän. Skolverket föreslås att tillsammans med berörda aktörer klargöra roller och ansvar så att konkret beredskapsplanering kan inledas år 2024. Vad avser högre utbildning föreslås regeringen utse en myndighet att samordna planeringen vid lärosäten och relevanta myndigheter för höjd beredskap och krig vad avser högre utbildning och forskning.

Några ytterligare områden där beredskapsplaneringen måste utvecklas är bland annat rymdsäkerhet, begravnings tjänst, CBRNE, migration, industriell försörjning samt skydd av undervattensinfrastruktur. För detaljer se bland annat kapitel 6 *Ytterligare områden utanför sektorerna*.

Utveckling av styrning och regelverk

Riksdagens och regeringens styrning genom lagstiftning, uppdrag och tilldelning av ekonomiska medel ger det ramverk för arbetet med civilt försvar som alla aktörer har att agera inom. En bakomliggande förutsättning är att det finns en förståelse och kunskap i samhället om varför det är viktigt att arbeta med civilt försvar. MSB uppfattar att det civila försvaret måste vara en angelägenhet för alla, särskilt inom de offentliga verksamheterna på alla nivåer. Därför föreslår MSB bland annat att kravet på att alla myndigheter i sin verksamhet ska beakta totalförsvarets krav förs in i respektive myndighets instruktion.

Utvecklad styrning

I redovisningen beskrivs ett antal utmaningar med den befintliga styrningen av det civila försvarets utveckling. För att åtgärda dessa utmaningar avser MSB genomföra ett arbete där nuvarande styrning analyseras ytterligare och att förslag ska lämnas till regeringen om

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Postadress:
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

hur styrningen kan utvecklas. Utvecklingen av styrningen ska syfta till att den blir tydligare och mer långsiktig, samt mer stabil och konsekvent. Strävan ska vara att en ny styrning ska kunna vara på plats vid nästa försvarsbeslutsperiod 2026-2030. Myndigheten kommer även att påbörja perspektivstudier för det civila försvaret.

Utveckling av lagar och förordningar

Viss lagstiftning behöver förändras för och anpassas till nutida och framtida behov och förutsättningar. Arbetet med att se över och utveckla lagstiftning och regelverk bör kunna genomföras före 2025. MSB föreslår bland annat att regeringen går vidare med det förslag till ny lag om kommuner och regioners beredskap som finns i betänkandet *Struktur för ökad motståndskraft* (SOU 2021:65). Annan lagstiftning där översyn är nödvändig är bland annat lagen (1979:1088) *om gränsövervakningen i krig m.m.*, lagen (1943:881) *om polisens ställning under krig*, *Krigsveterinärförordningen* (1981:648) och *Krigshandelslagen* (1964:19).

Bygga motståndskraft

I redovisningen beskrivs såväl tvärspektoriella som sektorsspecifika åtgärder för att öka det civila försvarets förmåga inför och under höjd beredskap och krig. I stor utsträckning handlar det om att stärka alla samhällsviktiga verksamheters robusthet och säkerhet, inklusive försörjningskedjor, med fokus på att vid svåra påfrestningar under höjd beredskap och krig kunna upprätthålla nödvändig försörjning för befolkningens överlevnad, för att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna samt för att bidra till det militära försvarets förmåga. MSB vill särskilt lyfta fram följande åtgärder som centrala för den fortsatta utvecklingen.

Säkerställa beroenden

De viktiga samhällsfunktioner som finns inom energiförsörjning, elektroniska kommunikationer och post samt transporter är av särskild betydelse för samhällets motståndskraft. Avbrott i dessa funktioner får direkta följdverkningar i alla andra samhällsområden. Den tekniska infrastrukturen inom dessa områden behöver bli mer robust och det fortifikatoriska skyddet behöver stärkas. MSB lyfte redan i redovisningen den 10 maj 2022 att viktiga investeringar behöver göras 2023-2025 för att bl.a. stärka viktig infrastruktur och anläggningar. Denna typ av åtgärder behöver utvecklas och prioriteras även 2026 och framåt. Högre krav behöver kunna ställas på de privata aktörer som bedriver den samhällsviktiga verksamheten. Finansieringen av detta måste utvecklas ytterligare.

Beredskapslager

Tillgången till varor nödvändiga för att upprätthålla de viktigaste samhällsfunktionerna kan vara av kritisk betydelse för att samhället ska kunna fortsätta fungera. Därför föreslår MSB i denna redovisning att det påbörjas arbete beredskapslagring av olika former inom bland annat hälso- och sjukvården, livsmedelsförsörjningen och försörjningen av industrivaror. Kostnaderna för beredskapslager uppskattas bli betydande, men bedöms helt nödvändiga för att kunna upprätthålla en nödvändig försörjning.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Postadress:
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen

Kriget i Ukraina har tydligt visat att det i krig behövs en fungerande räddningstjänst och ett fungerande skydd av civilbefolkningen. I denna redovisning föreslår MSB åtgärder både för att stärka de kommunala räddningstjänsternas förmåga att verka under höjd beredskap och krig, men också den samlade förmågan till alarmering inför och vid höjd beredskap och krig. Den pågående utredningen om civilbefolkningens skydd vid höjd beredskap kommer att återkomma med utvecklade förslag om bland annat skyddsrum och planering för utrymning och inkvartering, varför dessa områden i huvudsak utelämnats i redovisningen.

Reservkraft

Det är av särskild betydelse att det inom de viktigaste samhällsfunktionerna säkerställs reservkraft för att minska de negativa konsekvenserna av störningar i el-försörjningen. Reservkraft med fungerande drivmedelsförsörjning inklusive transportkapacitet är en av de viktigaste reservåtgärderna som kan vidtas för att säkra funktionaliteten i samhällsviktiga verksamheter. Behovet är stort, men samtidigt konkret och tydligt. Mycket bör kunna göras redan nu och de närmaste åren. I detta arbete är det även nödvändigt att beakta de förutsättningar som klimatförändringarna och omställningen till ett fossiloberoende samhälle ställer.

Kommunala trygghetspunkter

Det måste finnas reservlösningar som befolkningen kan använda och få stöd av, om grundläggande infrastruktur och service bryter samman. Utöver behovet att fortsätta stärka egenberedskapen, att säkerställa att det finns skyddsrum och planering för utrymning och evakuering, föreslår MSB också fortsatta satsningar på kommunala trygghetspunkter och att nya inrättas på flera olika platser i landet. Dessa ska stärka förmågan på lokal nivå att tillgodose befolkningens behov av stöd och trygghet, och att stöd ska kunna ges i form av information, värme, dricksvatten, el och elektroniska kommunikationer.

Samverkan och ledning

Beredskapsmyndigheter och andra aktörer som har ansvar för att hantera en händelse behöver säkerställa att det finns nödvändiga ledningsplatser, system för säker kommunikation, tekniska stödsystem och utrustning för att kunna bedriva samverkan och ledning. Med de satsningar som MSB föreslår bör en del av behoven kunna tillgodoses redan före 2025. Former och rutiner för försvarsplanering och responsplanering behöver fortsatt och kontinuerligt övas, utvärderas och utvecklas.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap